

De accountantsopleiding aan de Katholieke Universiteit Brabant

Drs. C.G.A. Wouters

1 Inleiding

Dit artikel is niet op persoonlijke titel geschreven, maar geeft de mening weer van de Sectie Accountancy van de vakgroep Bestuurlijke Informatiekunde en Accountancy (BIKA) van de Faculteit der Economische Wetenschappen (FEW). Deze Sectie draagt binnen de FEW-KUB in het bijzonder de verantwoordelijkheid voor de accountantsopleiding. Waar in het artikel over 'wij' c.q. 'de Sectie' wordt gesproken, is daarmee de Sectie Accountancy van de vakgroep BIKA bedoeld.

Het behoort tot de taken van iedere onderwijsorganisatie zich regelmatig te bezinnen op de ontwikkelingen in de maatschappij en in het bijzonder de daarvan af te leiden eisen aan de afgestudeerden. Voor de accountantsopleiding gaat het hier uiteraard om het beeld van de toekomstig beroepsbeoefenaar. Handhaving van goede kwaliteit vereist dan ook dat van tijd tot tijd vernieuwing en aanpassing van het onderwijs plaatsvindt.

Afgezien van deze algemene noodzaak tot bezinning hebben ook de per 10 september 1993 ingegane wijzigingen van de Wet op de registeraccountants belangrijke gevolgen voor de opleiding tot registeraccountant. In artikel 71 is opgenomen dat het accountantsexamen bestaat uit een theoretisch gedeelte en een praktijkgedeelte. Daarnaast is in artikel 73a lid 1 bepaald dat ten minste 3 jaar een praktijkopleiding dient te worden gevolgd waarvan tenminste 2 jaar bij een registeraccountant.

Volgens de Wet op de registeraccountants vindt geen overdracht van theoretische kennis plaats in de praktijkopleiding.

De eis tot regelmatige vernieuwing en de wijzigingen in de Wet op de registeraccountants waren aanleiding tot een herstructurering van de accountantsopleiding aan de Katholieke Universiteit Brabant. In nauw overleg met het Bureau Onderwijs van de Faculteit der Economische Wetenschappen hebben wij een en ander uitgewerkt. Door middel van een hoorzitting zijn de studenten hierover geïnformeerd. Thans wordt nog gewerkt aan de implementatie van de beleidsvoornemens waarover in de sectie in grote lijnen overeenstemming bestaat. Een belangrijk element daarbij is uiteraard de onderlinge afstemming tussen de academische accountantsopleidingen in den lande en de invulling die door het nieuwe Examenbureau zal worden gegeven aan het theoretisch en praktisch gedeelte van het accountantsexamen ingevolge de nieuwe Wet op de registeraccountants. Wat dit laatste betreft beschikken wij inmiddels over het Examenbesluit registeraccountants 1994 d.d. 4 februari j.l. Mogelijke knelpunten tussen de aan de KUB ontwikkelde herstructurering en de landelijke regelingen worden uiteraard zorgvuldig bestudeerd en zullen waar nodig tot bijstellingen leiden. De Sectie huldigt echter de opvatting dat de verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van de opleiding en de adequate respons op

Drs. C.G.A. Wouters, registeraccountant, is als Coördinator/docent verbonden aan de Postdoctorale Opleiding Accountancy.

de onderwijsbehoefte van het accountantsberoep primair bij de universiteiten zelf berust. Dezerzijds wordt daarom toegejuicht dat het MAB in een vroeg stadium aandacht aan deze ontwikkeling wil besteden, zodat de discussie omtrent de toekomst van de accountantsopleidingen in Nederland in brede kring kan worden gevoerd aan de hand van artikelen als het onderhavige.

In dit artikel zal in paragraaf 2 een uiteenzetting gegeven worden van de inhoud van het theoretische gedeelte, dat bij de Katholieke Universiteit Brabant is opgenomen in een doctoraal Bedrijfseconomie accentprogramma accountancy. Ingegaan zal ook worden op de discussie of de stof van de aldus aangeboden theoretische opleiding kwalificeert voor het theoretisch gedeelte van het wettelijk accountantsexamen.

In paragraaf 3 zal de nieuwe postdoctorale opleiding besproken worden. Aangegeven zal worden op welke wijze in deze opleiding – overeenkomstig de bedoelingen van de wetgever – een uitdieping van de theorie plaats zal vinden. Tevens worden enkele gedachten ontwikkeld hoe de postdoctorale accountantsopleiding dienstbaar kan worden gemaakt aan een effectieve invulling van de stageverplichting. In paragraaf 4 komt de rol van de universiteit bij de begeleiding van de praktijkopleiding ('de stage') als zodanig ter sprake.

2 Doctoraal Bedrijfseconomie accentprogramma accountancy

Voor het ontwikkelen van een doctoraal examen dat is gericht op de theorie van de accountancy kon doelmatig gebruik worden gemaakt van de figuur van het doctoraal accentprogramma zoals dat enkele jaren geleden door de Faculteit der Economische Wetenschappen van de KUB is ingevoerd. In het collegejaar 1993/1994 bestonden reeds acht bedrijfseconomische accentprogramma's: *Controller, Financieel economisch management, Strategisch management, Marktonder-*

zoek, Beleggingstheorie, Internationaal management, Logistiek management en Dienstenmarketing.

Vanaf het collegejaar 1994/1995 wordt aan deze reeks een negende accentprogramma toegevoegd: *Accountancy.*

In het programma zijn in de eerste plaats uiteraard de vakken opgenomen die voor elk doctoraal Bedrijfseconomie vereist worden. Dit betreft de volgende vakken:

Algemene Economie, Financiering, Marketing, Kosten Waarde en Winst, Organisatie van de Onderneming, Statistiek en Regressie-analyse, Voortgezet Boekhouden I, Grondslagen Informatiekunde en Wijsbegeerte. Het vak *Wiskunde*, dat ook in het Examenbesluit 1994 is genoemd, is in de propaedeuse opgenomen.

Om vervolgens tot het accentprogramma Accountancy te komen kon in eerste instantie gebruik worden gemaakt van in de doctoraal-fase reeds beschikbare vakken: *Kwaliteit van Informatiesystemen, Administratieve Organisatie (inleiding) en Systeem en Programma Ontwikkeling.* Deze drie vakken en *Grondslagen Informatiekunde* (zie boven) omvatten de theorie van het hoofdvak *Administratieve Organisatie.*

Het hoofdvak *Externe Verslaggeving* is gedeeltelijk in het vak *Kosten Waarde en Winst* opgenomen en door een uitbreiding ten aanzien van het 'normaal' doctoraal programma is hiermee de theorie van dit vak op accountancy-niveau gebracht.

Voorts waren reeds de volgende (keuze)vakken beschikbaar die in het nieuwe accentprogramma niet mochten ontbreken: *Voortgezet Boekhouden II, Belastingrecht, Ondernemingsrecht, Financiële Rekenkunde en Levensverzekeringswiskunde.*

Ten slotte moesten uiteraard de hoofdvakken *Leer van de Accountantscontrole* en *Grondslagen van het Accountantsberoep* worden opgenomen in het accentprogramma. In het hoofdvak *Leer van de Accountantscontrole* is het vak EDP-auditing opgenomen.

De doctoraal studie wordt afgesloten met een

doctoraal afstudeerscriptie (1 semester) in een van de vakken die het meest verwant zijn aan accountancy: *Externe Verslaggeving, Administratieve Organisatie* (inclusief *Informatiesystemen*), *Leer van de Accountantscontrole* of *Kosten Waarde en Winst* (inclusief *Externe Verslaggeving*).

Het doctoraal accentprogramma Accountancy geeft recht tot toelating tot de postdoctorale opleiding accountancy. Andere doctoraal programma's van de KUB, doctoraal programma's van een andere universiteit en de programma's van de HEAO-RA of HEAO-AC opleiding zullen voor toelating tot de postdoctorale opleiding hieraan getoetst worden. Deficiënties zullen moeten worden weg-gewerkt via contractstudies.

Voor de drie hoofdvakken: *Externe Verslaggeving, Administratieve Organisatie* en *Leer van de Accountantscontrole* is, gelet op de wettelijke eisen ex artikel 71, de theorie opgenomen in het doctoraal programma. In deze fase wordt uitsluitend de theorie gedoceerd en slechts ter ondersteuning worden elementaire toepassingen gebruikt. Zoals in de inleiding vermeld, vindt uitdieping van de theorie plaats in de postdoctorale opleiding door middel van gecompliceerde toepassingen, waarbij veel zelfwerkzaamheid van de student wordt gevraagd.

Per vak is in de studiegids van de Faculteit der Economische Wetenschappen de inhoud en de daarbij behorende literatuur opgenomen. Met de Faculteit heeft afstemming plaats gevonden over de inhoud en de literatuur, mede met het oog op de wettelijke eisen die aan de opleiding gesteld worden. In een aantal gevallen heeft dit voor de Sectie reeds geleid tot nauwere samenwerking tussen docenten in de doctorale en postdoctorale fase.

Landelijk is nog ter discussie of in een vierjarige doctoraalopleiding een voldoende theoretische basis kan worden gelegd voor de kwalificatie als wettelijk controleur in de zin van de Wet op de registeraccountants 1993. In de

Sectie heerst vrij algemeen de opvatting dat het weinig zin heeft deze vraag te beantwoorden door middel van gedetailleerde analyse van onderwerpen die al dan niet aan de orde komen. Veeleer wordt ervan uitgegaan dat een vierjarige theoretische opleiding voor de meeste functies en beroepen lijkt te voldoen; het valt moeilijk in te zien dat het accountantsberoep dermate uniek is dat studerende langer dan vier jaren theorie-opleiding nodig zouden hebben. In elk geval worden alle vakken afgedekt die het Examenbesluit 1994 op gezag van de Wet voorschrijft in deze (theoretische) fase van de opleiding. Mocht de landelijke discussie uitmonden in de conclusie dat er meer nodig is om het theoretisch deel van het wettelijk examen af te ronden dan zal dit door middel van een extra examen in de postdoctorale fase dienen te geschieden.

Vooralsnog wordt er aan de KUB van uit gegaan dat het doctoraalexamen Bedrijfseconomie accentprogramma accountancy kan samenvallen met het in Wet en Besluit bedoelde theoretisch gedeelte van het accountantsexamen (zie artikel 4 van het Examenbesluit 1994).

3 Postdoctorale opleiding nieuwe structuur

Deze nieuwe structuur zal aanvangen nadat het eerste doctoraal Bedrijfseconomie accentprogramma volledig is afgewerkt, dus met ingang van het collegejaar 1997/1998.

Vanaf het collegejaar 1997/1998 worden geen nieuwe studenten meer toegelaten tot de huidige postdoctorale opleiding.

Zoals reeds opgemerkt in de inleiding zal het zwaartepunt liggen op de toepassing van de theorie als ondersteuning van de praktijkopleiding. In de postdoctorale opleiding worden uitsluitend de drie hoofdvakken *Externe Verslaggeving, Administratieve Organisatie* en *Leer van de Accountantscontrole* (inclusief *EDP-auditing*) opgenomen. Deze vakken zullen behandeld worden met behulp van uitgebreide cases, waarin de theorie wordt uitgediept en toegepast. Voor de examens in deze

drie hoofdvakken wordt van de student gevraagd in de colleges een uitgewerkte case te presenteren, waarbij de docent een cijfer vaststelt op basis van uitwerking en verdediging. Daarnaast is een afstudeerseminar van 2 semesters opgenomen. Het afstudeerseminar beoogt een integratie tot stand te brengen tussen de drie hoofdvakken. Daarbij wordt uitgegaan van segmenten van de beroepsuitoefening, zoals bijvoorbeeld: operational audit, EDP-auditing, overheidsaccountancy, accountancy voor MKB en international accounting and auditing. De studenten kunnen uit de segmenten een keuze maken. Van de student wordt verwacht dat hij dit seminar afsluit met een scriptie over een van de drie hoofdvakken. De toetsing van de scriptie geschiedt door presentatie en verdediging ten overstaan van de docent en de mede-studenten.

Naar het oordeel van de docenten van de Sectie wordt op deze wijze een zinvolle invulling gegeven aan het voorschrift in het Examenbesluit 1994 (artikel 10 lid 2) dat in het kader van het praktijkgedeelte van het examen een scriptie moet worden opgesteld over een onderwerp dat ligt op het terrein van een van de hoofdvakken in de opleiding.

Ten aanzien van de wijze van toetsing van de drie hoofdvakken in de praktijkopleiding en de relatie tussen landelijke examens en examens per instelling vindt nog beraad plaats. Uiteraard is dit een aangelegenheid waarbij mede met landelijke regelingen rekening moet worden gehouden.

4 De rol van de universiteit bij het begeleiden van de praktijkopleiding ('de stage')

Voor inschrijving in het register na 10 december 1999 is een driejarige praktijkopleiding verplicht gesteld. Zoals reeds in de inleiding vermeld dient dit ten minste 2 jaar bij een registeraccountant plaats te vinden.

In het Examenbesluit 1994 wordt de wettelijk verplichte stage uitgewerkt. Hieruit blijkt dat

de werkzaamheden gedurende de praktijkopleiding zich vooral richten op de 3 hoofdvakken *Externe Verslaggeving, Administratieve Organisatie en Leer van de Accountantscontrole*.

Behalve de hiervoor reeds genoemde scriptie schrijft het Examenbesluit 1994 ook een halfjaarlijks praktijkverslag voor, voorzien van een beoordeling door de praktijkbegeleider.

Beoogd wordt deze praktijkverslagen (waar nodig geanonimiseerd) mede te gebruiken als basis voor de in deze fase van de opleiding aan te bieden werkcolleges. Op deze wijze ontstaat een zinvolle samenhang tussen de praktijkopleiding en de postdoctorale opleiding. In dit verband wordt ook gestreefd naar het creëren van platforms voor het uitwisselen van ervaringen tussen de studenten.

De docenten van de Sectie gaan er bij de opzet van de toekomstige postdoctorale opleiding van uit dat optimaal profijt moet worden getrokken van zowel de scriptie als de halfjaarlijkse praktijkverslagen door deze in te brengen in het postdoctorale onderwijs.

Hierdoor wordt een theoretische reflectie tot stand gebracht op de ervaringen die de studenten in deze praktijkgerichte fase van hun studie opdoen. Zonder deze universitaire begeleiding dreigt de verplichting tot het inleveren (zes maal gedurende de drie stagejaren) van stageverslagen en van een scriptie eerder een formaliteit te worden dan een materiële bijdrage tot de vorming van accountants.

Noot

De Sectie Accountancy is het hoofd van het Bureau Onderwijs van de FEW-KUB, drs. J. Pijnenborg, dankbaar voor zijn waardevolle adviezen bij de herstructurering van de opleiding.